

Alexander J. Bělohávek

ROZPORZĄDZENIE RZYM I. KONWENCJA RZYMSKA. KOMENTARZ

C.H. Beck, Warszawa 2010, 1480 s.

Wydawnictwo C.H. Beck w 2010 roku wydało dwutomowe dzieło pt.: „Rozporządzenie Rzym I. Konwencja rzymska. Komentarz”. Autorem tego dzieła jest Alexander J. Bělohávek, czeski teoretyk i praktyk prawa – profesor prawa na Wydziale Ekonomii Uniwersytetu Technicznego w Ostrawie i na Wydziale Prawa Uniwersytetu Masaryka w Brnie, adwokat, arbiter oraz członek szeregu organizacji zajmujących się arbitrażem oraz obrotem handlowym.

Dwutomowe wydawnictwo liczy łącznie, bagatela, 2693 strony, a na każdy z tomów składa się ponad 1300 stron. Układ pracy jest charakterystyczny dla komentarza. Oprócz obszernej części zawierającej wykaz skrótów, wstępu (liczącego 41 stron), dwuksiąż zawiera bardzo szczegółowe opracowanie przepisów Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 593/2008 z dnia 17 czerwca 2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I) (Dziennik Urzędowy L 177, 04/07/2008 P. 0006–0016) w konfrontacji z postanowieniami Konwencji rzymskiej o prawie właściwym dla zobowiązań umownych z 1980 r. (Dz.U. z 2008 r., Nr 10, poz. 57). Ponadto znalazły się tam teksty protokołów do konwencji rzymskiej, raport do niej, tłumaczenia wybranych konwencji przyjętych w ramach Haskiej Konferencji Prawa Prywatnego Międzynarodowego i Unidroit oraz wybranych przepisów prawa kolizyjnego państw europejskich, obszerna bibliografia i indeks rzeczowy.

Trudno jest w krótkiej formie recenzji analizować oryginalność i prawidłowość tez w komentarzu, szczególnie tak obszernym i wielowątkowym. Stąd też uwagi zawarte poniżej mają raczej służyć ocenie praktycznej przydatności publikacji, szczególnie z punktu widzenia polskiego prawnika, przede wszystkim praktyka.

Temat publikacji został przez autora wybrany trafnie. Trafność tę można uzasadnić choćby jego aktualnością, ponieważ rozporządzenie obowiązuje od niedawna, po drugie praktyka w zakresie stosowania jego przepisów nie wydaje się być

jeszcze ugruntowana, w końcu, po trzecie – na polskim rynku wydawniczym nie ma drugiej takiej publikacji dotyczącej rozporządzenia.

Faktem jest jednak, że w relacji do rozporządzenia konwencja rzymska odgrywa rolę zdecydowanie marginalną, stąd zresztą słusznie autor prezentuje ją tylko w jego kontekście, choć być może celem autora było również ukazanie ewolucji rozwiązań prawnych przyjętych w prawie europejskim. Pierwszy z aktów prawnych będących przedmiotem analizy wszedł bowiem w życie 17 grudnia 2009 r., eliminując możliwość zastosowania przepisów drugiego z nich poza, jak się wydaje, rzadkimi przypadkami, a więc wówczas gdy jakaś kwestia nie została uregulowana rozporządzeniem (ponieważ konwencja weszła w Polskę w życie 22 stycznia 2008 r.), ewentualnie w relacjach z Danią, która nie wyraziła chęci związania się przepisami rozporządzenia (ale w sytuacjach, gdy sprawa rozstrzygana jest w Danii). Z punktu widzenia polskiego prawa kolizyjnego oba akty prawne mają tym większe znaczenie, że z racji na nie toczyła się ożywiona dyskusja dotycząca konieczności przyjęcia zmian w prawie, przygotowano projekty tych zmian i w końcu – przyjęto nową ustawę – prawo prywatne międzynarodowe.

Jak już wspomniano, publikacja jest bardzo obszerna. Jej czytelność na pierwszy rzut oka budzi pewne wątpliwości, przede wszystkim z racji na mocno rozbudowaną numerację jej części. Jednak konfrontacja zawartości dwuksięgu ze spisem treści znacznie ułatwia posługiwanie się nim. Choć z drugiej strony, aby odnaleźć konkretne rozwiązania, należy znać tekst rozporządzenia (co trzeba zresztą przyznać, został on umieszczony w książce zarówno w całości, jak i w rozbiciu na artykuły). Autor komentując poszczególne przepisy wykorzystuje poglądy doktryny, posługuje się orzecznictwem organów międzynarodowych (ETS) i sądów powszechnych państw europejskich (ale także Hong Kongu). Ponadto przytacza przykłady zastosowania przepisów (hipotetyczne stany faktyczne) oraz proponuje rozwiązania modelowe. Przykładowo autor wskazuje orzecznictwo w sprawach zobowiązań umownych, ich kwalifikację oraz prezentuje wybór z orzecznictwa powszechnego mającego związek z problematyką omawianą w konwencji/ rozporządzeniu, sięgając nawet do orzeczenia wydanego w Zjednoczonym Królestwie przez Lorda Mansfielda w 1775 r. (sprawa *Holman v. Johnson*). W tym kontekście pewien niedosyt budzi niewielkie wykorzystanie polskiego orzecznictwa, co byłoby zrozumiałe gdyby autor sięgał po orzeczenia wydawane jedynie na podstawie przepisów rozporządzenia lub konwencji, których rzeczywiście może być znikoma liczba. Można sugerować autorowi, żeby przy następnym wydaniu, które z całą pewnością będzie miało miejsce, uwzględnił je w szerszym zakresie.

Obszerność komentarza spowodowana jest również faktem, że autor omawia nawet instytucje, które zostały wyłączone z zakresu przedmiotowego zastosowania rozporządzenia. Stąd na przykład pisze on o instytucji *culpa in contrahendo*,

która (mimo wątpliwości i różnego traktowania w ramach krajowych systemów prawnych państw europejskich) mieści się w ujęciu europejskiego prawa kolizyjnego w zakresie statutu zobowiązań pozaumownych i jest uregulowana przepisami rozporządzenia Rzym II. Poza tym autor, co dodatkowo poszerza zakres owego opracowania, w odniesieniu do końcowych artykułów rozporządzenia prezentuje również Haską Konferencję Prawa Prywatnego Międzynarodowego, Międzynarodową Komisję Stanu Cywilnego oraz ich dorobek, a także normy kolizyjne – ich klasyfikacje, funkcje.

Wszystko to świadczy o chęci całościowego opracowania treści będących przedmiotem regulacji rozporządzenia lub konwencji, ewentualnie z tą regulacją w jakiś sposób powiązanych. Ocena tego, czy jest to zabieg słuszny należy do czytelnika. Wydaje się jednak, że wygodnym rozwiązaniem jest danie mu możliwości korzystania z kompleksowych informacji zawartych w jednym miejscu (książce). Nawet jeżeli ta kompleksowość nie oznacza w rzeczywistości wykorzystania wszystkich możliwych źródeł (co autor zresztą sygnalizuje), czy też całościowego omówienia wszystkich zasygnalizowanych w pracy treści (na przykład dość ogólnego podejścia do pojęcia *habitual residence* w prawie brytyjskim i generalnie w *common law*, niedefiniującego go choćby za pośrednictwem orzecznictwa, a raczej ukazującego jego odmiennosć od domicylu, czy też odniesienia się jedynie do prawa stanu Nowy Jork w kwestii stosowania przepisów *Restatement (second)*, choć są one stosowane w znacznej liczbie stanów USA, czy też dość enigmatycznego potraktowania zasad *common law* w konfrontacji z klasycznymi zasadami prawa angielskiego).

Czytając komentarz nie można się momentami oprzeć wrażeniu, że jego tłumaczenie na język polski mogłoby bardziej przystawać do terminologii używanej we współczesnym polskim prawie kolizyjnym. Tytułem przykładu można wskazać, że łącznik narodowości powinien być łącznikiem obywatelstwa, kwalifikacja prywatna – kwalifikacją pierwotną, a sekundarna – wtórną. Ponadto trudno jest odszyfrować co kryje się pod określeniem: „atomizacja podstawowych cech charakterystycznych stosunku prawnego jako założenie oraz podstawa kwalifikacji zobowiązania umownego”.

Podsumowując, analiza tematyki, układu i treści dwuksięgu przygotowanego przez Alexandra J. Bělohávka prowadzi do wniosku: jest to opracowanie użyteczne i godne polecenia. Dla praktyka, który będzie musiał zmagać się z zawiłościami rozporządzenia Rzym I, może się ono okazać nieocenioną pomocą.

Katarzyna Bagan–Kurluta